

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Kateřiny Kejřové
“Psychosociální aspekty dyslexie u osob ve výkonu trestu v ČR”
předkládané v roce 2020 na Katedře psychologie FF UK

I. Stručná charakteristika práce

Práce se zaměřuje na velmi aktuální téma - jak z hlediska problematiky dyslexie, tak z pohledu vlivů spolupůsobících na vznik kriminálního jednání. V užší teoretické části čítající 46 stran se autorka ve třech kapitolách věnuje základním tematickým pilířům práce - dyslexii, kriminálnímu chování a dyslexii u kriminální populace. Ve velmi důkladně provedené studii pak na 157 stranách srovnává a kriticky nahlíží data od 4 skupin po 50 respondentech.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

V rámci teoretické části jsou rozebírány relevantní poznatky. Autorce se daří na malé ploše přehledně a cíleně prezentovat klíčová východiska, podstatná pro její vlastní práci s daty. Tu autorka zaměřuje na velkou šíři fenoménů, které tvoří psychosociální specifika jednotlivých skupin respondentů z běžné populace a populace vězněných osob v souvislosti s dyslexií. Autorka zvolenou šíři fenoménů korektně zkoumá, přehledně prezentuje, adekvátně diskutuje a uvádí do souvislostí. Daří se jí výstupy integrovat do smysluplných celků a odpovídat na položené výzkumné otázky.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

V první kapitole o dyslexii bych zejména ocenila rozvedení problematiky sekundární symptomatiky. Podstatné je, že i když tomuto tématu již byla v minulosti věnována odborná pozornost, stále se jeví jako v praxi nedostatečně ošetřené a podceňované. Autorka věnuje pozornost rovněž pozitivním aspektům copingových strategií osob s dyslexií, které mohou tito lidé využívat k efektivnějšímu zvládnutí nároků i v dalších oblastech života.

Na základě studia literatury autorka stanovuje a podrobněji rozpracovává vybrané stresové (rizikové) a protektivní faktory v životě osob s dyslexií. S nimi následně pracuje v rámci vlastního empirického šetření.

V rámci druhé kapitoly se autorce daří stručně, přehledně a strukturovaně se zaměřit na přehled klíčových kriminogenních faktorů. Zařazuje vývojově kriminologický pohled, který pomáhá zachytit negativní fenomény v životě jedince v rámci jeho cesty životem.

Nechybí propojení témat kriminality a dyslexie, autorka přináší kritický souhrn zahraničních poznatků. Diskutuje zde přímou spojitost dyslexie s kriminálním jednáním a zdůrazňuje důležitost sekundární symptomatiky. Ta může hrát podstatnou roli např. v aspiracích a sebeřízení osob s dyslexií. Pokud se takové osoby dopustí kriminálního jednání, je právě jejich vůle, adekvátní vize budoucnosti a schopnost motivovat se velmi důležitá.

Výzkumný projekt mapuje do hloubky čtyři zvolené skupiny osob (vězeňskou a nevězeňskou populaci, s a bez dyslexie). Autorka pojala zvolené srovnání komplexně a zaměřila se tak jak na psychosociální charakteristiky respondentů, tak na jejich vybrané osobnostní charakteristiky a dále na zvolené stresové / rizikové a protektivní faktory. Takový záběr klade

značné nároky na přehlednost prezentace výstupů, ale zejména na jejich smysluplné propojení, které by vedlo k porozumění jejich souvislostem.

Průběh výzkumu je pečlivě popsán, zvolený postup je adekvátní, jednotlivé metody jsou korektně charakterizovány. Autorka prověřila baterii metod v rámci pilotní studie. Je důležité zdůraznit, že realizace takového výzkumu v rámci vězeňského prostředí s sebou nese další specifické nároky. Pečlivě je charakterizován celý vzorek a specifika jednotlivých skupin. Výsledky jsou prezentovány přehledně. Celá řada výsledků je velmi zajímavá a přináší informace o osobách s dyslexií a/nebo o vězňech. Zajímavý je např. výsledek o míře využití doučování na základní škole, která je velmi nízká u vězňech osob (i vězňech s dyslexií), dále např. také výsledky týkající se self-efficacy, včasné diagnostiky hyperaktivity a další. Výstupy šetření zaměřené na osobnostní charakteristiky skupin přineslo také zajímavé, někdy však méně jednoznačné informace, alespoň ve výsledcích týkajících se srovnání obou vzorků s dyslexií.

Výstupy jsou ještě v závěru výsledkové části přehledně shrnuty. Diskuse výsledků je strukturovaná, adekvátně srovnává zjištěné se závěry našich i zahraničních studií, autorka získané informace kriticky hodnotí a vykládá. Velmi stručná je diskuse k limitům výzkumu.

Celkově lze uvést, že samotný výklad je srozumitelný, práce je strukturována smysluplně, její jednotlivé části jsou dobře provázány. Teoretický přehled tvoří vhodný podklad pro interpretaci dat. Autorce se dle mého názoru podařilo naplnit cíle práce, jak v její části přehledové, tak v rámci vlastního empirického šetření, které je provedeno velmi pečlivě.

Po formální stránce je práce adekvátně upravena, s přehledným grafickým formátováním i strukturovanou a přehlednou prezentací výsledků vlastní studie.

Autorka vychází z relevantní odborné tuzemské, ale většinou zahraniční literatury, vč. odpovídajícího množství recentních odborných zdrojů. Odkazy i seznam literatury jsou v pořádku.

Autorka ve své práci prokazuje schopnost kritické práce s informacemi, jak s informacemi z odborných zdrojů, tak s poznatky z vlastní výzkumné studie. Data porovnává, hodnotí, kvalifikovaně se zamýšlí nad jejich souvislostmi. Využívá k tomu jak svůj dlouhodobý zájem o problematiku dyslexie, poznatky z předchozího zkoumání tohoto tématu, tak své profesní zkušenosti z oblasti penitenciární psychologie.

IV. Dotazy k obhajobě

Jaké další limity provedeného výzkumu by bylo možné zmínit?

V. Závěr

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako: prospěla.